

142 'Innerlijk door ontferming bewogen' (?)

Wat was het – lang, lang geleden – heerlijk om mijzelf onder te dompelen in de fictieve wereld *Midden-aarde* met daarin onder meer de plaats *Moria* (Nederlands: *Zwarte afgrond*), een wereld geschapen door de Engelse auteur J.R.R. Tolkien. Wat was ik in de ban van zijn *The Lord of the Rings*, een trilogie, geschreven tussen 1937 en 1949.

Maar nu, in het jaar 2020, is *Moria* bittere realiteit geworden: een *zwartgeblakerde afgrond* op het eiland Lesbos. Geen fictieve wereld van dwergen maar een wereld waarin voor 12.000 vluchtelingen en emigranten geen plaats meer is om te leven, te slapen. Onder de slachtoffers bevinden zich 4.000 kwetsbare mensen waaronder kinderen, 407 alleenreizende minderjarigen, zwangere vrouwen en ouderen.

*Innerlijk door ontferming bewogen*¹ zal onze regering maar liefst 100 voormalige *Moria*-bewoners – 50 alleenstaande kinderen en 50 mensen uit gezinnen met minderjarige kinderen – toelaten in ons land. Wel pas nadat er 100 van een andere, al bestaande lijst van 500 vluchtelingen zijn geschrapt. We leven in een land van kooplieden en dominees, die rond 1800 duizenden Hugenoten in ons land herbergden – alleen al in Amsterdam 12.000! – maar nu wordt vooral geteld en gerekend. Innerlijke ontferming kent immers grenzen!

Dat klinkt nogal cynisch, vind je? Maar is dit beleid dan ook niet om ons te schamen? Toch heeft zich op de avond van 18 september 2020 ook een ander gevoel van mij meester gemaakt. Om dat uit te leggen neem ik je eerst mee naar gebeurtenissen in 2017 en 2018.

Er woedt dan in Syrië al zeven jaar een verschrikkelijke burgeroorlog waarin de gruwelijke dictator president Bashar al-Assad niet aarzelt om het zenuwgas sarin in te zetten. Meer dan 5 miljoen kinderen zijn door het oorlogsgeweld getroffen, 900.000 mensen, waaronder een half miljoen kinderen zijn op de vlucht geslagen.

Onder hen is ook Noor, een zevenjarig meisje. Zij maakt deel uit van een grote groep kinderen die uiteindelijk in een vluchtelingenkamp in Jordanië terecht is gekomen. Midden in de woestijn, ingesloten door prikkeldraad. Het is het enige thuis dat deze kinderen kennen.

Noor vertelt: "Mijn broers zijn nog in Syrië. Ik ken ze alleen van een foto. Azraq kamp is mijn thuis. Ik ben geboren in Syrië, maar ik weet er niks meer van. Ik weet alleen nog dat mijn moeder me een keer meenam naar Damascus. Mijn vader is overleden. Ik kan me nog herinneren dat hij me een paarse trui gaf. Het is mijn lievelingstrui. Ik draag hem nog steeds."

Noor is één van de 70 Syrische kinderen die door fotograaf Chris de Bode in opdracht van *Save the Children* zijn gefotografeerd² in de woestijn van Jordanië. Zij gaan daar naar een informeel onderwijscentrum van *Save the Children*, zodat ze kunnen leren en spelen. De foto's tonen het ware gezicht van Syrische kinderen: ze zijn vluchteling, maar vooral kind.

Op het Ministerie van Buitenlandse Zaken groeit in 2017 het besef dat mogelijk alleen de Veiligheidsraad in staat zal zijn die verschrikkelijke geweldsspiraal in Syrië te doorbreken, die eindeloze vluchtelingenstroom te doen ophouden. Minister Blok en zijn ambtenaren zien ook de fotoreportage en zijn erg onder de indruk. Er ontstaat een heel bijzonder plan. In maart 2018 zal minister Blok de VN Veiligheidsraad voorzitten omdat Nederland die maand daarvan voorzitter is. Zou de minister het durven om...? Ja, hij durft! Zo zijn op 27 maart 2018 de 70 gefotografeerde kinderen op grote banieren te zien bij de ingang van de vergaderzaal van de Veiligheidsraad en de minister vertelt hun verhaal in zijn toespraak.

"Ondanks de verdeeldheid in de Veiligheidsraad zou iedereen het er over eens moeten zijn dat kinderen geen slachtoffer mogen zijn van oorlog. De kinderen op deze foto's kennen geen vrede. Ik wil de partijen oproepen zich te houden aan het afgesproken staakt-het-vuren en het onmiddellijk starten van een ongehinderde toegang tot humanitaire hulp voor de kinderen op deze foto's."

Dat was in 2018. Helaas, het bleek niet voldoende.

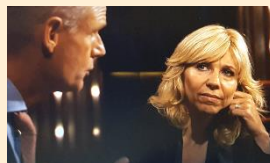

"Dit mag niemand onberoerd laten."

Nu terug naar de avond van vrijdag 18 september 2020 waarvan ik schreef dat zich toen 'ook een ander gevoel van mij meester maakte'. In het televisieprogramma *Op1* waren de arts-intensivist Diederik Gommerts, de psychiater Damiaan Denys en de cabaretiere Claudia de Breij te gast. Maar ook minister Blok. Niet zonder reden, want Nederland had een in de wereldpolitiek heel bijzondere daad gesteld. De NOS meldde daarover: 'Nederland stelt Syrië aansprakelijk voor grove mensenrechtenschendingen en in het bijzonder voor foltering. [...] Hij dreigt naar een internationale rechter te stappen.' Minister Blok: "We laten de martelingen niet ongemerkt passeren." "Ik zie geen alternatief. We zijn dit verplicht aan de slachtoffers en moeten dit aan de wereld laten zien." Deze actie is niet alleen inhoudelijk zeer bijzonder maar ook qua procedure: "Er is een nieuwe route gevonden, die nog nooit eerder is gebruikt."

Dan wordt minister Blok herinnerd aan de foto van Noor die hij – zichtbaar voor de hele wereld – toonde in de Veiligheidsraad, de foto die nu in zijn werkkamer hangt. Blok is zichtbaar aangedaan, de andere gasten luisteren intens. "Ik heb gelukkig een ploeg heel slimme, enthousiaste mensen om me heen. Het enige dat ze van mij wilden weten was: *wilt u zo ver gaan ...wilt u zo'n foto laten zien ...* dan is mijn rol: de verantwoordelijkheid nemen."

Claudia de Breij toont zich onder de indruk als ze met de minister in gesprek gaat; ondanks de coronameters zijn zij en de minister elkaar nabij. Ik word als kijker meegezogen in een bijzonder televisiegesprek. Claudia spreekt haar bewondering uit. Zal het lukken Assad uiteindelijk voor het gerecht te krijgen? Minister Blok: "Ik hoop het mee te mogen maken, het is niet helemaal zonder hoop..."

Minister Blok – helaas een neoliberal, een schijnbaar stoicijnse, koel redenerende bestuurder. Ook hij was medeplichtig aan het rekensommetje dat resulteerde in nul vluchtelingen extra ondanks Moria. Nu is hij, zichtbaar voor heel Nederland, innerlijk door ontferming bewogen als hij vertelt over de verschrikkingen van de Syrische kinderen, van Noor. "Het is toch ook een mooi kind," verzucht hij.

Is er hier sprake van selectieve ontferming? Wel Syrië, niet Moria? Ik zie een bewogen man die zich in beweging heeft gezet, voor het front van de wereld in actie komt. Ik kijk toe, ben zelf slechts een – via giften betalend – toeschouwer van het leed, van Moria, van Syrië.

Vragen dringen zich na de uitzending aan mij op. Is (ver)oordelen soms niet te gemakkelijk? Heeft mijn innerlijke ontferming geen grenzen? Landsgrenzen, stadsgrenzen, buurtgrenzen, schoolgrenzen? Word ik niét gehinderd door selectieve innerlijke ontferming?

-
1. De Statenvertaling van de Bijbel verrijkte onze taal in 1618 met deze uitdrukking, nu helaas in onbruik geraakt.
 2. De fotoserie van de 70 Syrische kinderen kun je [hier](#) zien

Muziek: 1 Misdaden van een regime tegen zijn eigen burgers. Als ik daarover hoor, zingt in mijn hoofd vaak Herman van Veen zijn lied [Signalen](#) met onder meer *De dwaze moeders op het plein*.

2 Wie niet van opera houdt, zal toch onder de indruk kunnen raken van de keelsnoerende slotscene uit de opera [Dialogues des Carmélites](#) van Francis Poulenc. Tijdens de Franse Revolutie gebeurde dit: nonnen sterven één voor één door het snerpande mes van de guillotine terwijl het *Salve Regina* klinkt.